

D75 1978

1978, 28. říjen, Praha. – Prohlášení k 60. výročí vzniku Československé republiky.¹

Prohlášení Charty 77 k šedesátinám Československa

Podzimní čas roku 1978 připomíná už po šedesáté občanům tohoto státu datum 28. října 1918 – datum vzniku moderního československého státu, který navazuje na tisícileté úsilí našich národů o získání či udržení své státnosti.

Připomněli jsme si letos také září 1938, únor 1948 a srpen 1968. Ať již tyto dramatické události vnímáme a hodnotíme podle seberozdílnějších hledisek a na základě nejprotichůdnějších osobních zkušeností, není pochyb o tom, že tu vždy znovu a znovu šlo také o československou samostatnost, o její vytváření či ničení, upevnění či ohrožování, zajišťování či problematizaci.

O tuto státnost, která je důležitým výrazem a stvrzením svéprávnosti společenství občanů naší země mezi společenstvími občanů celého světa, jsme se pak téměř po celých oněch šedesát let museli obávat vzhledem k mocenským poměrům v naší strategicky tak citlivé části Evropy. Pro ni jsme hledali nejspolehlivější garanty. Snažili jsme se ji upevnit zevnitř, když jsme řešili nesnadné otázky sociální, národnostní i politicko-mocenské. Vůči svému státu jsme si počínali někdy lépe, jindy hůř; to dnes nechceme rozsuzovat.

Nechceme se dnes pouštět do sporů o interpretaci naší minulosti: historický čas šedesáti let moderní československé státnosti zdaleka není pouhým archeologickým nalezištěm. Připomíná nemocnou krajinu, žárlivě rozparcelovanou mezi hledače a strážce těch či oněch tradic, hodnot a koncepcí. Dovolávat se minulosti nikoliv pro její hlubší poznání a pochopení, nýbrž především – a někdy výlučně jen – v zájmu ospravedlnění aktuální mocenské praxe vede k diskriminaci jedněch či druhých či k protežování druhých pro jejich postoje v minulosti či jen k minulosti. Vede to k nervózním ostrahám citlivých výročí, přejmenovávání ulic, kácení pomníků a zas jejich vztyčování, ke křísení a opět hanobení jmen, ke stále novému přepisování učebnic dějepisu pro ty, kdo nepamatují...

Dovolávat se tedy můžeme těch či oněch tradic, ale měli bychom tak činit s vědomím, že na nás jako inspirace či jako memento, jako nesplacený dluh doléhá minulost celá, a že takto doléhá na nás na všechny. Parcelovat minulost, přivlastňovat si její přízdobené epizody a popírat či zamlčovat, co se nehodí, nelze bez rizika, že tím rozparcelujeme čas přítomný i budoucí, a že budeme v účasti na občanském životě preferovat jedny proti druhým, že z odpovědnosti za osudy národů a státu budeme vylučovat jedny ve prospěch druhých.

Žádný politický systém není zcela imunní proti pokušení svých představitelů hromadit moc na jedné straně a bezmoc na druhé, soustřeďovat výsady v rukou jedněch a

diskriminovat druhé. Tato pokušení a možnost bránit se proti nim jsou ovšem jednou větší a jindy menší právě v závislosti na povaze takových systémů. Vždycky však bylo a bude nutno dbát o zachování lidských, občanských, sociálních a politických práv. Vždycky se u nás našli lidé, kteří věnovali své nejlepší síly tomuto ideálu, když usilovali o prosazování nesamozřejmého požadavku civilizovaného lidstva: podříditi moc právu.

Do budoucna bychom měli mít základní společný cíl: zastávat se práv všech, zejména však těch, komu jsou upírána, bez ohledu na politické postoje, na postavení v hierarchii moci či bezmoci, bez ohledu na rozdílný vztah k minulosti. Neklást práva jedné třídy nad práva třídy druhé, nestavět jednu společenskou vrstvu proti vrstvám jiným, věřící proti nevěřícím a opačně, národ proti národu, jedny proti druhým.

Hledat a snažit se ochraňovat hodnoty a jistoty, které nás spojují. Toho, co nás rozděluje a nejspíše bude rozdělovat i zítra, je i bez našeho přičinění dost. Je to normální a je nutno s tím počítat.

Máme ale odpovědnost vůči nezczitelnému, společnému dědictví otců a dědů. Toto tisícileté dědictví, před šedesáti lety obnovené, je zajisté nedokonalé. Ale je stále živé. S rostoucí naléhavostí se dovolává naší společné péče.

Proto u příležitosti šedesátého výročí vzniku republiky chceme připomenout všem občanům a také sami sobě spíše to, co by nás dnes a zítra mělo a mohlo spojoovat, než to, co nás vzhledem k minulosti rozděluje.

Chceme říci, že stát je buď společné kulturní dílo pokud možno všech občanů, jejich dobrovolný závazek přispívat k obecnému prospěchu, nebo jen potlačovatelskou organizací mocenského aparátu střežícího systém výsad na jedné straně a diskriminaci na druhé.

Že stát je buď společnou vlastí, pro kterou rádi pracujeme a jsme ochotni přinášet oběti, nebo je jen cizím erárem, pod nímž je možno v nejistém klidu a problematickém materiálním dostatku přežívat jen za cenu trapného přizpůsobování, znásilňování paměti a svědomí, za cenu strachu před mocí, která se necítí být vázána ani těmi pravidly, které sama stanovila – nakonec ke škodě všech.

Že stát je buď sdílenou odpovědností všech občanů, nebo úřadem, který sedí za přepážkou a s občany zachází jako s těmi, kdo ruší jeho klid.

Že stát je koneckonců pokusem zorganizovat lidstvo v malém; zorganizovat je ke konstruktivní spolupráci při respektování rozdílností mezi lidmi. Že jinak je stát toliko částíčkou mocenského bloku a má pak jen větší či menší strategickou důležitost v propočtech jiných.

Že stát existuje mezi státy jen jako rovný mezi rovnými. Jinak je jen zbytným zařízením k pěstování nacionálního sobectví, šovinistických vášní a politického fanatismu.

Osudy našeho státu i bezpečí jeho občanů nás vedou k přesvědčení, že není možné vyčkávat. Snažme se neustále jednat jako dobří občané, na pracovištích i tam, kde bydlíme. Pomáhejme každodenně i v drobnostech vytvářet takovou společenskou atmosféru, v níž bychom chtěli a mohli dobře a s uspokojením pracovat pro svou vlast. Teprve pak bychom mohli mít i naději na obnovu nejlepších tradic našeho státu i naději na osobitý přínos, kterým nevelké, ale navenek i uvnitř svobodné Československo přispěje k řešení obrovských problémů lidské civilizace.

Marta Kubišová, dr. Ladislav Hejdánek mluví Charty 77

^ čsds, sb. Charta 77. – strojopis, průpis.

1 Podklady k dokumentu připravil Petr Uhl, text byl pak vypracován v sedmi verzích, poslední znění bylo diskutováno 24. října u Miloše Hájka za účasti Jiřího Dienstbiera, Zdeňka Jičínského, Eriky Kadlecové, Luboše Kohouta, Rudolfa Slánského, Bohumila Šimona a J. Zelenkové. AMV, A3/3 SV, Charta 77, i. č. 118, č. 44/78.

Z prostředí nezávislé kultury se k významu 28. říjnu vyjádřilo 17 spisovatelů, umělců a historiků v anketě uspořádané samizdatovým časopisem Spektrum..

Plné znění: In: *Informace o Chartě 77*, roč. 1 (1978), č. 1, s. 3-4 • *Charta 77. Rok 1978*. Samizdatový sborník, s. 89-90 • *Listy*, roč. 8 (1978), č. 6, s. 58-59 • *Americké listy*, č. 45 (10. listopadu 1978), s. 6-7 • *České slovo*, roč. 24 (1978), č. 11, s. 8 • *Svědectví*, roč. 15 (1978), č. 57, s. 203-205 • ÚSD, sb. RFE, pol. blok S-510 (27. října 1978). Glosy, úvahy a studie: Anкета k 28. říjnu (17 respondentů-spisovatelů, umělců a historiků) in: *Spektrum*, 1979, č. 3, s. 77-110 a 192-221 • Prečan, Vilém: ČSR 1918 – 1978. Po šedesáti letech – boj o základní práva. In: *Proměny*, roč. 15, č. 4, říjen 1978, s. 8-14.